

ה א ק ד מ י ה ל ל ש ו ן ה ע ב ר י ת

לְשׁוֹנֵינוּ

כתב עת לחקר הלשון העברית והתחומים הסמוכים לה

כרך שמונים וארבעה
תשפ"ב

ירושלים תשפ"ב

תוכן העניינים

7		פתח דבר
13	משה בר־אשר ולשון חכמים	אהרן ממזן
17	בְּרוּנָה, על אדמת העברית: סיפורה של פגישה ראשונה	חיים באר
		מאמרים
	לשון חכמים במגילות ים המלח: זיהוי חדש של מונח	ורד נעם
21	הלכתי	
37	היש שב"ח בתורת השומרונים?	משה פלורנטיין שטפן שורש, אלינה טרשין ופרנק וייגלט
	השימוש בתרגומים הארמיים והערכיים של החומש	
50	השומרונים בלקסיקוגרפיה של העברית השומרנית	
60	כתב יד קיימברידג' למשנה: מסורת ומסירה	יהודית הנשקה
76	הדיבור הישיר בלשון המשנה	מיכאל ריז'יק
93	השימוש בצורת הנקבה להבעת הסתמי בלשון חז"ל	שמעון שרביט אלכסיי (אליהו)
105	מה בין "שיויו" ל"שיואו"?	יודיצקי אליצור א' בר־אשר
110	"כלשהו": בין לשון חז"ל לעברית החדשה	סיגל
	עיוני שיח ותחביר בטיעוני קל וחומר בשיחות המשא	רבקה שמשי־ריסקין
144	ומתן ההלכתי במשנה ובתוספתא	
158	חילופי "בתוך" ו"לתוך" בלשון חז"ל	דורון יעקב
	מעמד היוונית והרומית בארץ ישראל: עדות המילים	נורית שובל־דודאי
179	השאלות בלשון חכמים	
	תיקוני הסופר בכתב יד קאופמן למשנה: עיון בארבע	שמחה גרשון בורר
216	דוגמאות של טעויות מחמת הדומות שתוקנו בידי הסופר	
	מהדורת המשנה לפי כ"י קאופמן: השלמת הטקסט –	אורי הולצמן
227	שיקולי עריכה	

240	הערות ללשון התוספתא	שמא יהודה פרידמן
253	ייחודי תצורה בספרי זוטא במדבר כיצד השפיעו הבדלי דיאלקט על פרשנות המקורות	אורי מור עמנואל מסטיי
269	הארץ-ישראליים בתלמוד הבבלי: שני עיונים "להבין משל ומליצה": על שני לשונות קשים מן המדרש וגלגוליהם	אריאל שוה
292	ממילונם של פייטני ארץ ישראל הקדומים: שני שורשים והרחבותיהם הסמנטיות	שולמית אליצור
315	מנחם בן סרוק ולשון חז"ל	אהרן ממזן
330	צורן סיומת הרבים בלשון חז"ל על פי כתבי יד קראיים	עפרה תירוש-בקר
353	"לחם נקודים" לר' יעקב עמדין על מסכת אבות	חיים א' כהן
363	ניקוד המשנה במהדורות "משניות קהתי"	יהונתן וורמסר
378	עברית מקראית בלבוש אשכנזי: לשונן של מובאות המקרא במסורת קריאת המשנה באשכנז	מור שמש
392	צורות ההקשר וההפסק בדפוסים המנוקדים הראשונים של המשנה: בין כתבי היד למסורות הקריאה של הספרדים	אריאל גבאי
409	מסורת תימן בלשון המשנה בדור האחרון: מתורה	אדם בן-נון
428	שבעל פה לתורה שבכתב	
450	שקיעי צורות לשון חכמים בערבית של יהודי המערב	יוסף תדגי
		ביקורות
478	פירוש רץ מדעי לתלמוד – כיצד?	ישי רוזן-צבי
VII		תקצירים באנגלית

צורן סיומת הרבים בלשון חז"ל על פי כתבי יד קראיים

1. מהימנות המובאות מספרות חז"ל

על לשון חכמים יש ללמוד הן מהעדים הישירים לה הן מן העדים העקיפים.¹ גם מובאות מספרות חז"ל המשוקעות בחיבורי הקראים, שנכתבו בין המאה התשיעית למאה האחת-עשרה הן בערבית-יהודית (הרוב) הן בעברית, פותחות לפנינו צוהר לעיון בלשון חכמים מזווית נוספת ומתקופה אחרת.² בספרייתם של מלומדים קראים אלו עמדו כתבי יד של חיבורי חז"ל,³ והם מרכיבים במובאות מהם בחיבוריהם. כבר הוכח שהקראים אינם נמנעים משימוש בלשון חז"ל ובספרותה ומצטטים ממנה בכתביהם מילים, ביטויים ומובאות קצרות וארוכות. ברם, הם לא רק ציטטו מחיבורי חז"ל, אלא אף עשו במובאות שימוש יצירתי. הם הגיבו על המובאות, פירשו אותן, תרגמו אותן והסבירו לקהל היעד שלהם מילים מתוכן⁴ ואף שילבו רעיונות או רמזות לספרות חז"ל בפרישת טיעוניהם בפירושים למקרא ובשאר כתביהם. יש להדגיש ששימושים כאלה מצויים אצל מחברים קראים רבים וששיעור הציטוטים ומשרעתם שונים ממחבר למחבר. הקורפוס הגדול והמגוון שליטתי מתוך כמאתיים כתבי יד המביאים מחיבוריהם של חמישה-עשר חכמים קראים מזמן תופעות רבות מתחומי הלשון השונים: תורת ההגה והצורות, תחביר, סמנטיקה ולקסיקוגרפיה, סוגיות של תרגום ומקור ועוד. כתבי יד קראיים של חיבורים מהתקופה הזאת נכתבו באותיות ערביות או עבריות, והמובאות שבהם נכתבו בכתב עברי או בתעתיק לאותיות ערביות. כבר הראיתי כי מהימנות רבה ניכרת במסירת המובאות מספרות חז"ל בכתבי הקראים, ורבות מן הצורות המופיעות במובאות הללו עולות בקנה אחד עם מקבילותיהן בכתבי יד מעולים של ספרות חז"ל ובמסורות העדות.⁵ דוגמות רבות לכך מצויות בכל תחומי

1. בראש, דברי מבוא, עמ' 24–29.
2. למחקר מקיף על המובאות מספרות חז"ל המשוקעות בספרות הקראים ראו תירוש-בקר, גנזי חז"ל.
3. שם, עמ' 29–34; תירוש-בקר, יסודות ומובאות, עמ' 156–157, 161–164; תירוש-בקר, מקורות, עמ' 319–329.
4. תירוש-בקר, גנזי חז"ל, עמ' 142–145.
5. שם, עמ' 104–107; תירוש-בקר, עיונים ראשונים, עמ' 321–329; תירוש-בקר, פירוש ויקרא, עמ' 151–163.

הלשון: ⁶ ההגה, ⁷ הצורות, ⁸ ובכלל זה צורות הפועל, ⁹ המורפוסנטקס והתחביר. ¹⁰ לפיכך עדותם של הקראים אף היא אדן רב ערך לחקר לשון חז"ל. ישועה בן יהודה, מגדולי החכמים הקראים במאה האחת-עשרה בירושלים, כתב במפורש בכתביו כי הוא מביא לפני קוראיו את דברי המשנה כלשונה. ואכן רק לעיתים רחוקות ניכרים במובאות הללו שיבושים במסירה, והם נקרו על פי רוב מבלי משים. ¹¹ לאחר ביסוס מהימנות המובאות מלשון חז"ל בספרות הקראים אדון להלן בסוגיה מוכרת מלשון חז"ל וארחיב את הדיון בה באמצעות ממצאים מן הקורפוס הנרחב של המובאות מספרות חז"ל המשוקעות בספרות הקראים.

2. סיומת הרבים -ין לעומת -ים

סוגיית צורך סיומת הרבים -ין/-ים נחשבת לסוגיה "נדרושה" בחקר לשון חכמים, וכבר דן בה בהרחבה שלמה נאה במאמרו "שתי סוגיות נדרושות בלשון חז"ל". ¹² ברם, אשתדל להאיר סוגיה זו כאן על פי השתקפותה אצל הקראים ואבדוק אם ניכר בה ייחוד בכתביהם. כידוע, במקרא האותיות מ"ם ונו"ן מציינות שתי פונמות מובחנות. ¹³

6. עם הקשיים המתודולוגיים בחקר קורפוס המובאות הללו אציין את הופעתן של מילים שניקרו בו רק פעם אחת. ועוד זאת, המובאות והצירופים בלשון חז"ל מלוקטים מכתבי היד השונים של חיבורים קראיים רבים שנכתבו בידי מלומדים קראים שונים, ולא מכתב יד של חיבור אחד.
7. דוגמות: נשילת האל"ף בשני (> שאני), שם (> שאם); אליעזר; הוספת אל"ף אפנטטית באגיסו; חילוף א/ה איכן לעומת היכן; ספיחת הנו"ן בלמעלן ולמטן. ראו תירוש-בקר, עיונים ראשונים, עמ' 326–327; תירוש-בקר, פירוש ויקרא, עמ' 153–156.
8. דוגמות: כיצד – כי صاد (=כי צד), הָאֵלִי שָׂדֵה (=הכי צד), ואף כאי זה צד; הֵינְךָ רַבִּי, רַבִּינוּ; הַטְּנִי (לעומת טַנָּא); סִנְן (לעומת סִנָּן). ראו תירוש-בקר, עיונים ראשונים, עמ' 324–326; תירוש-בקר, פירוש ויקרא, עמ' 151–153, 158–156.
9. דוגמות: להיקרות, ליעשות; מְקָרֹת הַגְּבֵר; יוֹצֵא (ולא יוצאת); ליתן; נתבשל, נתאלמנה; יהא/יהוא (לעומת יהיה/יהיו). תירוש-בקר, עיונים ראשונים, עמ' 322–323; תירוש-בקר, פירוש ויקרא, עמ' 158–160.
10. דוגמות: הכינוי החבור לנוכח ךַּ ללמךְ, ונעשך, באַח (=בך), המילית של חבורה למילה שאחריה – "שמותם שלזקנים", שְׁמוֹתָם שְׁלִזְקִינִים (=שמותם של הזקנים); תבנית של שם עצם בלתי מיודע ולוואי מיודע – "פשפש הצפוני", "משנה הראשונה". ראו תירוש-בקר, עיונים ראשונים, עמ' 321, 323–324; תירוש-בקר, פירוש ויקרא, עמ' 161–163. על הכינוי החבור לנוכח ךַּ ראו גם בר-אשר, תוספת, עמ' 400, 419–420.
11. תירוש-בקר, גנזי חז"ל, עמ' 104–107. שיבוש מכוון נמצא רק בסיפור המופיע בחיבור "תוכחת מגולה" מאת סהל בן מצליח ומתואר כ"ברייטא" (MS Leiden 1099N, 13a–13b), וכבר שמחה פינסקר ב"ליקוטי קדמוניות" וחוקרים אחריו קבעו שאינה מקוריית (ראו פינסקר, ליקוטי קדמוניות, עמ' 41 הערה 4). פרט לקטע זה לא הבחנתי בניסיון מכוון כלשהו של מחבר קראי לשבש ציטוט מלשון חז"ל. ראו גם ממן, הקראים, עמ' 229.
12. נאה, שתי סוגיות, והביבליוגרפיה שם.
13. שם, עמ' 369.

אין ביניהן חילוף חופשי, והן משרתות את ההבחנה המורפוסמנטית בין הזכר לנקבה בכינויים הפרודים והחבורים לגופי הרבים, למשל **אתם-אתן (אתנה), שמרתם-שמרתן, שמרם-שמרן, ביתכם-ביתכן וכדומה**. גם הדוגמות המעטות יחסית בלשון המקרא היוצאות מכלל זה, אין בהן כדי לטשטש את ההבחנה הפונולוגית בין ההגאים m ו-n. לעומת זאת, חקר לשון חכמים העלה שההבחנה המורפוסמנטית הזאת בין זכר לנקבה בצורות הרבים אינה קיימת בה, ובמקומה משמשת ההבחנה הזאת: בצורות ריבוי של שמות עצם מועדף צורן הריבוי במ"ם, ואילו בצורות הריבוי של הבינוני מועדפת נו"ן. הבחנה זו ניכרת כבר בכתבי היד ומתחזקת בדפוסים.¹⁴

אחד האתגרים שסוגיה זו מציבה לפני החוקרים הוא קיומם של הבדלים משמעותיים בתפוצת הצורנים הללו בין חיבורים רבניים שונים, בין כתבי יד שונים ואף בין חלקים שונים של אותו החיבור באותו כתב היד. נבחן כאן את התפלגות השימוש בסימות הרבים י"ן/י"ם על סמך קורפוס רחב של יותר מ-1,700 מובאות מספרות חז"ל שלוקטו מכתבי יד קראיים רבים. כך תתקבל תמונה רחבה על תופעה זו בלשון חכמים המשתקפת אצל הקראים.¹⁵ בקורפוס זה מצאתי 2,644 צורות ריבוי בסימת הרבים י"ן/י"ם, מהן 1,207 צורות בינוני ו-1,437 שמות עצם (טבלה 1). למשל: "שמונה עמודין ננסין ורביעין שלארז על-גביהן" (משנה, תמיד ג, ה),¹⁶ "מה עדה אמורה להלן בעשרים ושלושה, אף כאן בעשרין ושלושה" (ספרא, חובה ד, א),¹⁷ "מוסרין לו שני תלמידי חכמים" (משנה, סוטה א, ג),¹⁸ "אין אתם מודין שטוענין קורות בית הבר ותולין עגולי הגת" (תוספתא, שבת א, כא).¹⁹

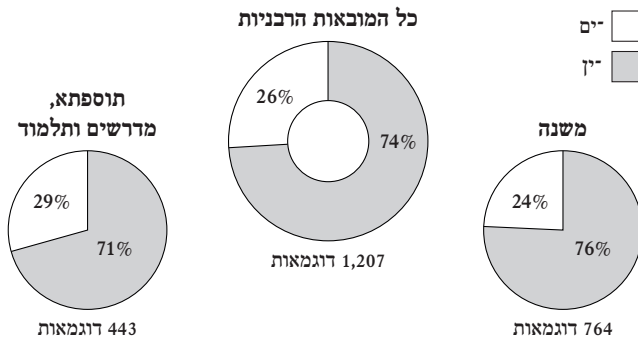
סה"כ	צורות י"ן/י"ם		הצורות
	תוספתא, מדרשים ותלמוד	משנה	
1,207	443	764	צורות בינוני
1,437	656	781	שמות עצם
2,644	1,099	1,545	סה"כ

טבלה 1: התפלגות השימוש בסימות הרבים י"ן/י"ם בקורפוס המובאות מספרות חז"ל בחיבורים הקראיים

14. נאה, שתי סוגיות, עמ' 384-386. על פי נאה בקטגוריה של "הכינויים החבורים" האותיות מ"ם ונו"ן הן אלופונים התלויים בטיב התנועה שלפניהם. ראו שם, עמ' 376.
15. תירוש-בקר, גנזי חז"ל, עמ' 85-92.
16. ישועה בן יהודה, הפירוש הארוך לוויקרא; כ"י סנקט פטרבורג b 1376, RNL Yevr.-Arab. I.
17. שם, RNL Yevr.-Arab. I 1376, 60b.
18. ישועה בן יהודה, הפירוש הקצר לבמדבר; כ"י לונדון 55a 2496/1, BL Or.
19. ישועה בן יהודה, תפסיר תורה ציווה לנו; כ"י סנקט פטרבורג a 122a 2134, RNL Yevr.-Arab. I.

2.1 צורות בינוני

נתבונן תחילה בנתונים של צורות הבינוני שנקרו בקורפוס הרחב שהעמדנו. מן הנתונים שבתרשים 1 להלן עולה שכשלושה-רבעים (74%) מצורות הבינוני בקורפוס מסתיימות בצורן יין, ואילו רק כרבע (26%) מן הצורות הללו מסתיימות בצורן יים. גם כאשר מפרידים בין הדוגמות מן המשנה ובין הדוגמות מחיבורים אחרים של ספרות חז"ל (התוספתא, המדרשים והתלמוד) הממצאים דומים: במובאות מן המשנה 76% מצורות הבינוני מסתיימות בצורן יין ורק 24% מן הצורות מסתיימות בצורן יים. תמונה דומה עולה גם במקבץ החיבורים האחרים, אם כי בהם מספר צורות הבינוני המסתיימות בצורן יים גבוה מעט יותר, 29%, דהיינו כשליש מן הצורות.

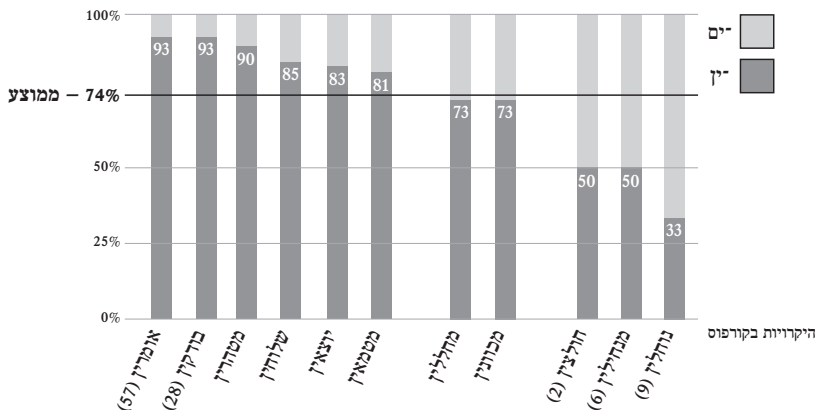

תרשים 1: התפלגות סיומת יין/יים בצורות בינוני בקורפוס המובאות מספרות חז"ל בחיבורי הקראים

נתון זה משקלל, כמובן, את השימוש בסיומות הללו בכלל צורות הבינוני בקורפוס ועל כן מספק לנו ערך ממוצע בלבד. בחינה פרטנית של מדגם צורות בינוני מסוימות (תרשים 2) מעלה תמונה מורכבת ומעניינת אף יותר: בכמה מצורות הבינוני ניכרת העדפה ברורה של הסיומת יין, ואילו באחרות נראה ששתי הסיומות משמשות בערבוביה.

לפי התרשים המילים אומרין, בודקין ומטהרין נכתבו בסיומת יין ביותר מ-90% מן ההיקריות שלהן בקורפוס, הרבה יותר מן הערך הממוצע של 74% (המסומן בתרשים 2 בקו אופקי). כך גם במילים שלוחין, יוצאין ומטמאין, שאף בהן הסיומת יין רווחת יותר מן הממוצע. לעומת זאת בקבוצת המילים חולצין/ם, מנחילין/ם ונוחלין/ם השכיחות של הסיומת יין נמוכה מן הממוצע, ונראה שאין העדפה לשימוש בסיומת אחת על פני רעותה. המשותף למילים בקבוצה הראשונה הוא שכיחותן הגבוהה בקורפוס בפרט (למשל אומרין/ם הופיעה 57 פעמים ובודקין/ם 28 פעמים) ובלשון חכמים בכלל. לעומת זאת, המילים בקבוצה השנייה שכיחות פחות (למשל, נוחלין/ם הופיעה בקורפוס 9 פעמים ומנחילין/ם נקרתה רק 6 פעמים).

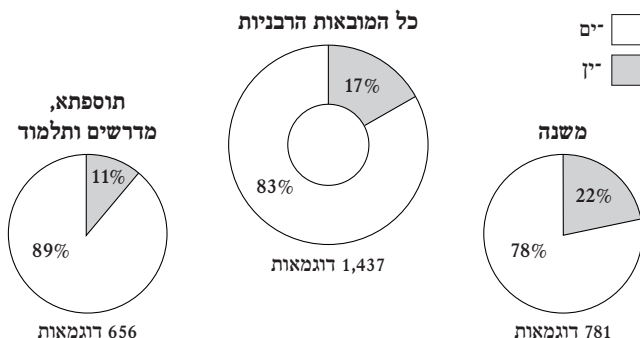
לפיכך הסיומת יין, המזוהה עם לשון חכמים, היא הדומיננטית במילים שבשימוש נפוץ במובאות ובלשון חכמים, ואילו במילים שכיחות פחות לא ניכרת העדפה ברורה של צורן אחד מן השניים.

תרשים 2: התפלגות סיומת יין/יים בצורות בינוני מסוימות

2.2 שמות עצם

ההתפלגות המתקבלת בדבר השימוש בצורני הריבוי יין/יים בשמות העצם הפוכה מהתפלגות צורות הבינוני (תרשים 3). בחינה של 1,437 שמות העצם בריבוי שנקרו בקורפוס המובאות מראה במובהק שרובם הגדול, 83%, מסתיימים בצורן יים. במובאות מן החיבורים האחרים של ספרות חז"ל – תוספתא, מדרשים ותלמוד – המגמה הזאת אף מתחזקת, ו-89% משמות העצם מסתיימים ב-יים (במשנה 78%).

תרשים 3: התפלגות סיומת יין/יים בשמות עצם בקורפוס המובאות מספרות חז"ל בחיבורי הקראים

אם כן חקר קורפוס המובאות מלשון חז"ל בספרות הקראים מעלה שהעדפת הסיומת יים בשמות העצם מובהקת יותר מהעדפת הסיומת יין בצורות הבינוני. העדפת הצורן יין בולטת בצורות בינוני שכיחות אך אינה מתקיימת בצורות בינוני ששכיחותן פחותה.

2.3 התפלגות הצורנים יין/יים בקורפוס המובאות אצל הקראים לעומת כתבי היד הרבניים

מעניין להשוות את התפלגות צורני הריבוי יים/יין בקורפוס המובאות בספרות הקראית להתפלגותם בכתבי היד הרבניים. הנתונים המובאים כאן מכתבי היד הרבניים מסתמכים על נוסחי אותן המובאות (המצוטטות בחיבורי הקראים) על פי הנוסח של כתב היד של המקור הרבני שנבחר להופיע במילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית (מאגרים): כתב יד קאופמן למשנה, כתב יד וינה 46 לתוספתא, כתב יד וטיקן 66 לספרא וכיוצא באלה.²⁰ נזכיר כי עסקינן בקורפוס מגוון עד מאוד, ובו מובאות מן החיבורים האלה: המשנה, התוספתא, מכילתא דרשב"י, מכילתא דר"י, הספרא, ספרי במדבר, ספרי דברים, מכילתא דברים, ספרי זוטא דברים, סדר עולם רבה, התלמוד הירושלמי, התלמוד הבבלי ומדרשי האגדה. ברי שההסתמכות על כתבי היד הרבניים שנבחרו למאגרים, משום שהם נחשבים לכתבי יד מהימנים של החיבורים הרבניים, משקפת את המסורת הנמסרת בהם בלבד. ייתכן שכתבי יד אחרים של אותם החיבורים הרבניים ישקפו העדפות אחרות של מעתיקיהם. בהקשר זה ראוי להדגיש שקורפוס המובאות אף הוא משקף מגוון רחב ביותר משום שהמובאות לוקטו מתוך כמאתיים כתבי יד של חיבורים פרי עטם של חמישה-עשר מחברים קראים שונים (בהם ישועה בן יהודה, יוסף אלבציר, יעקוב אלקרסאני, יפת בן עלי, לוי בן יפת וסלמון בן ירוחים).

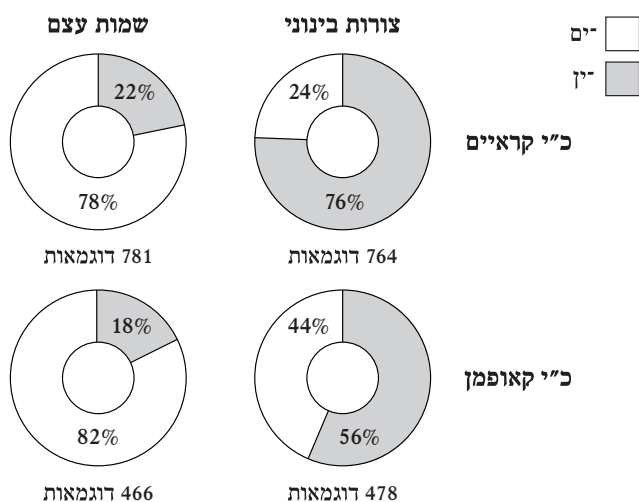
יושם אל לב שמכיוון שאותה מובאה מספרות חז"ל צוטטה לעיתים בידי כמה מחברים קראים, מספר ההיקריות של צורות הריבוי הללו בקורפוס המובאות (2,644 מילים) גבוה יותר ממספר ההיקריות שנמנו בחיבורים הרבניים המקבילים (1,655 מילים), שכן מכל חיבור רבני התבססתי רק על כתב יד אחד. בגלל גודלו של הקורפוס ומשום המילים הרבות שנקרו בו נראה ששוני זה אינו גורם להטיה משמעותית בתוצאות, וכך עולה גם מן הממצאים להלן (טבלה 2).

²⁰ לרשימה המלאה של כתבי היד הרבניים ששימשו במחקר זה ראו תירוש-בקר, גנוי חז"ל, עמ'

שם עצם		בינוני		
קראי	רבני	קראי	רבני	
78%	82%	24%	44%	משנה
89%	75%	29%	10%	תוספתא, מדרשים ותלמוד

טבלה 2: שיעור הצורן יים (באחוזים) בכתבי היד הקראיים לעומת כ"י קאופמן

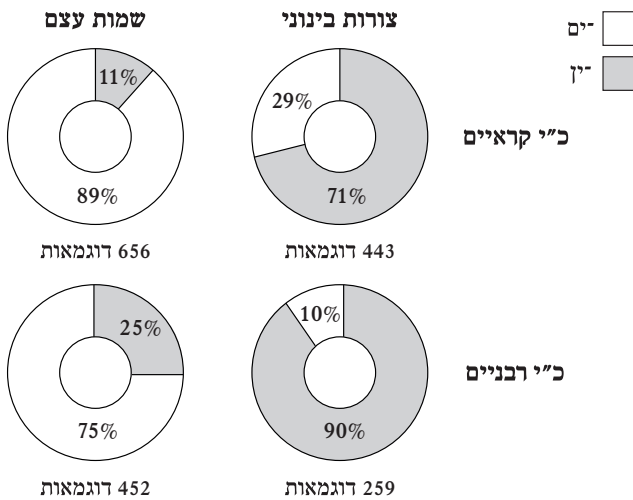
תחילה אבחן את הממצאים העולים מהשוואת צורני הריבוי המשמשים בקטעי המשנה המשוקעים בכתבי הקראים (1545 מילים) לעומת צורני הריבוי המשמשים באותם קטעי משנה עצמם בכתב יד קאופמן למשנה (944 מילים). כמובא בתרשים 4, בחיבורים הקראיים התפלגות צורני הריבוי המשמשים בצורות הבינוני במשנה הפוכה מהתפלגות המאפיינת את ריבוי שמות העצם במשנה: 76% מצורות הבינוני באות בסיומת יין (ורק 24% בסיומת יים), ואילו 78% משמות העצם מופיעים בסיומת יים (ורק 22% בסיומת יין). לעומת זאת, כתב יד קאופמן למשנה מציג תמונה שונה מאוד במקבילות למובאות שנחקרו. אומנם אף בו נכתבו מרבית שמות העצם, 82%, בסיומת יים, אולם בצורות הבינוני הופיעו שני הצורנים בערבוביה, כמעט שווה בשווה (56% מן הצורות בסיומת יין ו-44% בסיומת יים). ממצא זה תואם את ממצאו של שלמה נאה, שבדק את התפלגות צורני הריבוי בצורות הבינוני בשתי מסכתות מן המשנה (כלאים ושבת) על פי כתב יד קאופמן ומצא יחס של 45%–55% בהתפלגות שני הצורנים.²¹

תרשים 4: סיומת יין/ים במשנה:
כתבי יד קראיים לעומת כתב יד קאופמן (לאותם הקטעים)

21. נאה, שתי סוגיות, עמ' 385.

לעומת זאת בחינת התפלגות הצורנים במובאות מן התוספתא, מן המדרשים ומן התלמוד (1,099 מילים; תרשים 5) מראה שבכתבי היד הרבניים במובאות הללו (711 מילים) נוטים להשתמש בסיומת -יין יותר מבכתבי היד הקראיים, וזאת מבלי לכטל את הנטייה הכללית להעדיף סיומת -יים בשמות עצם. כך 71% מצורות הבינוני נכתבו בסיומת -יין בקורפוס המובאות בכתבי הקראים, והצורך -יין שימש ב-90% מהן במובאות המקבילות בכתבי היד הרבניים של התוספתא, המדרשים והתלמוד. בדומה לכך, במובאות מן התוספתא, מן המדרשים ומן התלמוד באו רק 11% משמות העצם בסיומת -יין (89% בסיומת -יים), ובכתבי היד הרבניים של אותם החיבורים מצינו 25% משמות העצם בסיומת זו (75% בסיומת -יים). אציין כי בר-אשר בתארו מובאות משני כתבי יד קראיים מהספרייה הלאומית של אוקראינה כתב כי בשניהם סיומת הריבוי בצורות הבינוני היא בדרך כלל -יין, ואילו בשמות העצם תפוצתן של שתי הסיומות -יים ו-יין כמעט זהה.²²

תרשים 5: סיומת -יין/-יים בתוספתא, במדרשים ובתלמוד:
כתבי יד קראיים לעומת כתבי יד רבניים (לאותן מובאות)

22. סך הכול 17 צורות בינוני (13 -יין, 4 -יים) ו-18 שמות עצם (10 -יין, 8 -יים). בר-אשר, תוספתא, עמ' 396-397.

סיכום

במאמר זה הבאתי עוד מפירות חקר המובאות מספרות חז"ל המשוקעות בחיבורים קראיים. תופעות לשון רבות המשתקפות במובאות מספרות חז"ל המשוקעות בחיבורים הקראיים מצביעות על כוונתם ועל הקפדתם של המחברים הקראיים למסור את דברי חז"ל במהימנות מרבית, ולא רק על הימנעותם משיבוש מכוון של דברי חז"ל. מהימנות המסירה של המובאות משתקפת בתופעות רבות ומגוונות מתחום ההגה, הצורות, המורפוסניטקס והתחביר. על אדן יציב זה פרשתי ממצאים בדבר התפלגות השימוש בצורני הריבוי יין/ים בקורפוס המובאות מספרות חז"ל המשוקעות בספרות הקראית, הן כשלעצמן הן מתוך השוואה למתועד בכתבי היד הרבניים. חקר קורפוס המובאות מעלה שהעדפת הסיומת יים הניכרת בו בשמות העצם מובהקת יותר מהעדפת הסיומת יין בצורות הבינוני. יתר על כן, העדפת הצורן יין הבולטת בצורות בינוני שכחות אינה נשמרת בצורות בינוני ששכחותן פחותה, ובהן מצינו את שני הצורנים משמשים במידה שווה.

קיצורים

בר־אשר, דברי מבוא = מ' בר־אשר, "לשון חכמים – דברי מבוא", מחקרים בלשון חכמים, א: מבואות ועיוני לשון, ירושלים תשס"ט, עמ' 3–30
 בר־אשר, תוספת = מ' בר־אשר, "תוספת של מובאות מהמשנה ומהתלמודים בחיבורי קראיים", לשוננו עט (תשע"ז), עמ' 384–424
 מאגרים = מאגרים: מפעל המילון ההיסטורי ללשון העברית, maagarim.hebrew-academy.org.il
 ממן, הקראים = א' ממן, "הקראים ולשון חז"ל: נוסח המובאות ושימוש הלשון", לשוננו נה (תשנ"ב), עמ' 221–268
 נאה, שתי סוגיות = ש' נאה, "שתי סוגיות נדושות בלשון חז"ל", מחקרי תלמוד: קובץ מחקרים בתלמוד ובתחומים גובלים, מוקדש לזכרו של פרופ' אליעזר שמשון רוזנטל, ב, בעריכת מ' בר־אשר וד' רוזנטל, ירושלים תשנ"ג, עמ' 364–392
 פינסקר, ליקוטי קדמוניות = ש' פינסקר, ליקוטי קדמוניות לקורות דת בני מקרא והליטעראטור שלהם על פי כתבי יד עבריים וערביים, וינה תר"ך
 תירוש־בקר, גנזי חז"ל = ע' תירוש־בקר, גנזי חז"ל בספרות הקראית בימי הביניים, א–ב, ירושלים תשע"ב
 תירוש־בקר, יסודות ומובאות = ע' תירוש־בקר, "יסודות ומובאות מלשון חז"ל ביצירה הקראית", פרקים בעברית לתקופותיה: אסופת זיכרון לשושנה בהט (אסופות ומבואות בלשון, ב), בעריכת מ' בר־אשר, ירושלים תשנ"ז, עמ' 155–172
 תירוש־בקר, מקורות = O. Tirosh-Becker, "The Use of Rabbinic Sources in

Karaite Writings”, *Karaite Judaism: A Guide to its History and Literary Sources* (Handbuch der Orientalistik, 73), ed. M. Polliack, Leiden 2003, pp. 319–338

תירוש-בקר, עיונים ראשונים = ע' תירוש-בקר, "עיונים ראשונים במובאות מלשון חז"ל בתוך פירושי התורה של החכם הקראי ישועה בן יהודה", מסורות ה-ו (תשנ"א), עמ' 313–340

תירוש-בקר, פירוש ויקרא = ע' תירוש-בקר, "עיון לשוני במשניות המשוקעות בכתב יד של פירוש ישועה בן יהודה לויקרא", מסורות ז (תשנ"ג), עמ' 145–186